

ISO 45001

M. Görkem Erdoğan – 8 Aralık 2015

www.gorkemerdogan.com

www.gorkemerdogan.com

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	5
1. GİRİŞ	7
2. ISO 45001'E NEDEN İHTİYAÇ DUYULDU?	9
3. FARKLILIKLAR	11
3.1. Genel Farklılıklar	11
3.2. Yeni Kavramlar	14
3.2.1. Organizasyon Bağlamı	14
3.2.2. İlgili Tarafların İhtiyaçları ve Beklentileri	14
3.2.3. İSG Yönetim Sisteminin Kapsamı	15
3.2.4. Liderlik	15
3.2.5. Belgelendirilmiş Bilgi	16
4. SONUÇ	17
5. KAYNAKÇA	19

www.gorkemerdoğan.com

www.gorkemerdogan.com

KISALTMALAR

BSI : İngiliz Standartlar Enstitüsü (British Standards Institute)

İSG : İş Sağlığı ve Güvenliği

ISO : Uluslararası Standartlar Teşkilatı (International Organization for Standardization)

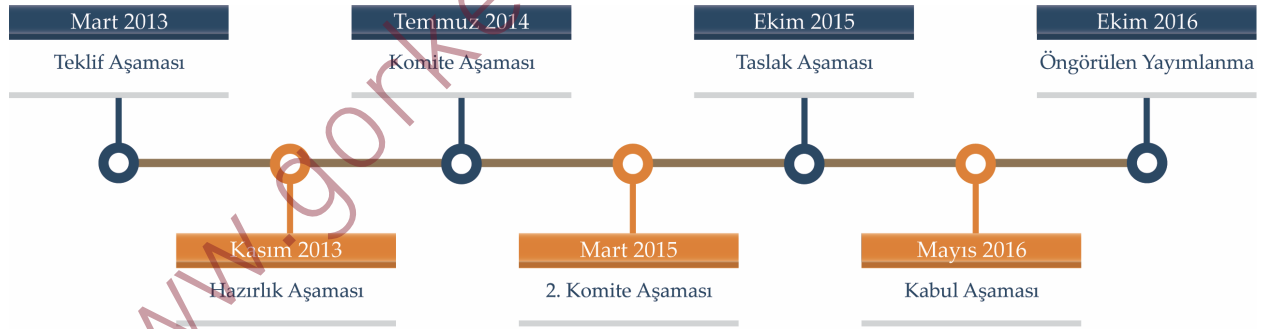
OHSAS : İş Sağlığı ve Güvenliği Danışmanlık Hizmetleri (Occupational Health and Safety Advisory Services)

www.gorkemerdogan.com

www.gorkemerdogan.com

1. GİRİŞ

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre, her yıl 2.2 milyon çalışan iş kazası veya meslek hastalığından dolayı ölmektedir. Türkiye'de ise, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2012 yılı verilerine göre yılda 74.871 iş kazası olmakta ve 744 işçi yaşamını yitirmektedir. Günümüzde, işyerleri İSG konusunda oluşabilecek riskleri ve tehlikeleri tanımlamak ve yönetmek için OHSAS 18001¹ kullanmaktadır. OHSAS 18001; organizasyon yapısı, sorumluluklar, tatbikatlar, risk değerlendirme, iletişim, dokümantasyon gibi bir çok konuyu içermektedir. Ancak, her ne kadar İSG konusunda bir çok konuyu içinde barındırsa da, OHSAS 18001 bir ISO standardı değildir. Bu ve bunun gibi bir çok nedenden dolayı ISO, OHSAS Proje Grubu tarafından yapılan teklifi değerlendirmiş ve İSG ile ilgili bir ISO Standardı geliştirmeyi kabul etmiştir. 2013 yılında, ISO 45001'in geliştirilmesi için BSI'nin sekreterliğini yaptığı, aralarında Türkiye Cumhuriyeti'nin de bulunduğu 62 katılımcı ülkeden ve 12 gözlemci ülkeden oluşan bir komite² kurulmuştur. Şu an taslak halinde olan ISO 45001'in Ekim 2016'da yayımlanması ve OHSAS 18001'in yerini alması planlanmaktadır. Şekil 1.1'de ISO 45001'in zaman çizelgesi görülmektedir.

Şekil 1.1: ISO 45001 Zaman Çizelgesi

¹ BSI tarafından yayımlanmış uluslararası İSG standardı. Türk Standartları Enstitüsü, bu standardı aynı biçimde kabul etmiş ve TS 18001 olarak yayımlamıştır.

² http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee_participation.htm?commid=4857129

www.gorkemerdogan.com

2. ISO 45001'E NEDEN İHTİYAÇ DUYULDU?

2007 yılında İngiltere Sağlık ve Güvenlik Dairesi tarafından yapılan Delphi çalışmasına³ göre, sağlık ve güvenliğin; üretimin, rekabetin ve karlılığın ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi gerektiği ve başarının temelini iyi liderlik, eğitilmiş işgücü ve şeffaf, güvenilir bir çalışma ortamı olduğu sonuçları elde edilmiştir. Liderlik, organizasyon bağlamı, risk yönetimine daha çok odaklanması gibi konular ile öne çıkan ISO 45001'in, bu çalışmanın sonucuna da ne kadar uyum sağladığı görülebilmektedir. OHSAS 18001'in ilk toplantısına da katılmış olan David Smith⁴ de ISO 45001'in, üst yönetimi İSG Yönetim Sistemine daha fazla dahil edeceğini ve İSG yönetiminde liderlik konusunun daha güçlü bir biçimde ele alınacağını 18 Temmuz 2014 tarihli röportajında özellikle belirtmektedir. David Smith ayrıca, bir çok organizasyonun zaten ISO'nun yönetim sistemlerini kullandığını, bu yüzden ISO 45001'in organizasyona entegresinin çok daha kolay olacağını belirtiyor.

ISO 45001, diğer tüm ISO standartları gibi, ISO Annex SL⁵ şablonuna dayanılarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda ISO 45001, diğer tüm ISO standartları ile aynı yapıda olacaktır. Buradan hareketle; ISO standartlarından herhangi birini bünyesine entegre etmiş bir organizasyonun, ISO 45001'e çok daha kolay bir biçimde adaptasyon sağlayabileceğini söylemek de mümkündür. ISO 14001 ile birlikte entegrasyonuna daha fazla odaklanılan yeni yönetim sistemi, özellikle küçük işletmelerde, İSG ve çevre konularından yalnızca bir kişinin sorumlu tutulabilmesi imkanı veriyor. Ayrıca, OHSAS 18001'i kullanan organizasyonların, "planla, uygula, kontrol et, önlem al" modelini hali hazırda kullanması, organizasyonun ISO 45001'e adaptasyonunun çok daha rahat olacağını da açıkça gösteriyor.

³ Mullen P. (*How management behaviours associated with successful health and safety performance relate to those associated with success in other domains*) (RR744). HSE Kitapları, 2009

⁴ ISO/PC 283 Projesi (ISO 45001) Komite Başkanı

⁵ ISO'nun, tüm yönetim sistemleri için hazırlamış olduğu şablon (Eski ISO Rehberi 83).

www.gorkemerdogan.com

3. FARKLILIKLAR

3.1. Genel Farklılıklar

Tablo 3.1’de, ISO 45001 ile OHSAS 18001 içeriklerinin karşılaştırılması görülebilmektedir. Özellikle, ISO 45001’de OHSAS 18001’deki bir çok maddenin alt başlıklar halinde sunulması ve OHSAS 18001’de dört ana başlık bulunurken, ISO 45001’de on ana başlık bulunması dikkat çekmektedir. Bunların yanı sıra;

- ISO 45001’in amacındaki en önemli farklılık, İSG performansının önceden önlemler olarak geliştirilmesi vurgusudur:

OHSAS 18001’in Amacı : Organizasyonun İSG risklerini kontrol edebilmesini ve İSG performansını geliştirebilmesini sağlamak.

ISO 45001’in Amacı : Organizasyonun, önceden önlemler olarak İSG performansını sakatlıkların ve hastalıkların önlenmesi adına geliştirmesini sağlamak.

- ISO 45001, risk yönetimi ve sürekli gelişim konularına daha çok odaklanmıştır.
- ISO 45001 alt işverenler, tedarikçiler ve yükleniciler ile ilgili maddeler içermektedir.
- Performans değerlendirmeleri ISO 45001’te daha sık yer bulmuştur.
- ISO 45001’de; Organizasyon Bağlamı, Liderlik ve Belgelendirilmiş Bilgi gibi yeni kavramlar yer almaktadır.

Tablo 3.1.: OHSAS 18001 ve ISO 45001 İçeriklerinin Karşılaştırılması

OHSAS 18001	ISO 45001
1. Kapsam	1. Kapsam
2. Referans Yayınlar	2. Referans Yayınlar
3. Terimler ve Tanımlar	3. Terimler ve Tanımlar
4. İSG Yönetim Sistemi	4. Organizasyon Bağlamı
	4.1. Organizasyonu ve Bağlamını Anlamak
	4.2. İlgili Tarafların İhtiyaçlarını ve Beklentilerini Belirlemek
4.1. Genel Gereklilikler	4.3. İSG Yönetim Sisteminin Kapsamını Belirlemek
	4.4. İSG Yönetim Sistemi
	10.2. Sürekli Gelişim
4.2. İSG Politikası	5.1. Liderlik ve Bağlılık
	5.2. Politika
4.3. Planlama	6. Planlama
	6.1. Riskleri ve İmkanları Belirleme Yöntemleri
	6.1.1. Genel
4.3.1. Hasar Belirleme, Risk Değerlendirme ve Belirleme Kontrolleri	6.1.2. Hasar Belirleme
	6.1.4. İSG Risklerinin Değerlendirilmesi
	6.1.5. Değişimlerin Planlanması
4.3.2. Yasal ve Diğer Gereklilikler	6.1.6. Uygulamanın Planlanması
	6.1.3. Yasal ve Diğer Gerekliliklerin Kararlaştırılması
4.3.3. Amaçlar ve Programlar	6.2.1. İSG Amaçları
	6.2.2. İSG Amaçlarına Ulaşmanın Planlanması

Tablo 3.1.: OHSAS 18001 ve ISO 45001 İçeriklerinin Karşılaştırılması

OHSAS 18001	ISO 45001
4.4. Entegrasyon ve Operasyon	7. Destek
4.4.1. Kaynaklar, Roller, Sorumluluklar, Mesuliyet ve Yetkili	5.3. Organizasyonel Roller, Sorumluluklar ve Yetkililer 7.1. Kaynaklar
4.4.2. Yeterlik, Eğitim ve Farkındalık	7.2. Yeterlik 7.3. Farkındalık
4.4.3. İletişim, İştirak ve Danışma	7.4.1. Bilgi ve İletişim 7.4.2. İştirak, Danışma ve Temsil
4.4.4. Belgelendirme	7.5. Belgelendirilmiş Bilgi 7.5.1. Genel
4.4.5. Belgelerin Kontrolleri	7.5.2. Oluşturma ve Güncelleme 7.5.3. Belgelendirilmiş Bilginin Kontrolü
4.4.6. Operasyonel Kontrol	8.1. Operasyonel Planlama ve Kontrol 8.2. Değişim Yönetimi 8.3. Alt işverenler 8.4. Tedarikçiler 8.5. Yükleniciler
4.4.7. Acil Durum Hazırlığı ve Müdahale	8.6. Acil Durum Hazırlığı ve Müdahale
4.5. Denetleme	9. Performans Değerlendirmesi
4.5.1. Performans Ölçülmesi ve Takibi	9.1. Takip, Ölçme, Analiz ve Değerlendirme 9.1.1. Genel
4.5.2. Uyumluluğun Değerlendirilmesi	9.1.2. Uyumluluğun Değerlendirilmesi

Tablo 3.1.: OHSAS 18001 ve ISO 45001 İçeriklerinin Karşılaştırılması

OHSAS 18001	ISO 45001
4.5.3. Kaza İncelemesi, Uyumsuzluk, Düzeltici Eylem ve Önleyici Eylem	
4.5.3.1. Kaza İncelemesi	10.1. Kaza, Uyumsuzluk ve Düzeltici Eylem
4.5.3.2. Uyumsuzluk, Düzeltici Eylem ve Önleyici Eylem	
4.5.4. Kayıtların Kontrolü	7.5.3. Belgelendirilmiş Bilginin Kontrolü
4.5.5. İç Denetim	9.2. İç Denetim
	9.3. Yönetim Değerlendirmesi
4.6. Yönetim Değerlendirmesi	10. Gelişim

3.2. Yeni Kavramlar

ISO 45001'de olan Organizasyon Bağlamı (4. Madde), İlgili Tarafların İhtiyaçları ve Beklentileri (4.2. Madde), İSG Yönetim Sisteminin Kapsamı (4.3. Madde), Liderlik (5. Madde) ve Belgelendirilmiş Bilgi (7.5) kavramları özellikle dikkat çekmektedir.

3.2.1. Organizasyon Bağlamı

Bu madde ile, organizasyonun İSG yönetimi ile alakalı tüm sorumluluklarını yönetmesini pozitif veya negatif anlamda etkileyebilecek, organizasyonun İSG hedefleri de dahil olmak üzere tüm hedeflerini gerçekleştirmek için yapacağı faaliyetleri etkileyebilecek konuları yüksek seviyede anlamının sağlanması hedeflemektedir.

3.2.2. İlgili Tarafların İhtiyaçları ve Beklentileri

ISO 45001'in 4.2inci maddesine göre; organizasyon, İSG Yönetim Sistemi ile ilgili tarafları belirlemeli ve kendi için gerekli yükümlülükleri bu taraflar ile birlikte biçimlendirmelidir. Burada belirtilen ilgili taraflar, organizasyonda çalışan işçileri de kapsamaktadır.

Ancak ISO 45001'in A Eki'nde, ilgili tarafların belirlediği ihtiyaçlar ve beklentiler ile, organizasyonun belirlediği yükümlölüklerin uyumlu olmasının zorunlu olmadığı da belirtilmektedir. Ek-A'dan yola çıkarak Őu da vurgulanmalıdır ki, organizasyonun ilgili taraflarının belirlediği ihtiyaçlar ve beklentiler, ancak organizasyon benimsemeyi tercih eder ise bu ihtiyaçlar ve beklentiler organizasyon için zorunlu yükümlölük haline gelir.

3.2.3. İSG Yönetim Sisteminin Kapsamı

ISO 45001'in bu maddesi, organizasyonda bulunan alt işverenlerin ve organizasyonun çalıştığı tedarikçilerin de yönetim sistemi kapsamında olduğunu belirtmektedir.

3.2.4. Liderlik

ISO 45001'in 5inci bölümü olan Liderlik, başlıca aşağıdaki konuları içermektedir:

- İSG performansı stratejik planlamada göz önünde bulundurulmalı.
- İşletme kültürü İSG Yönetim Sistemi doğrultusunda geliştirilmeli ve yönlendirilmeli.
- İSG yönetim sistemine katkıda bulunmaları için çalışanlar yönlendirilmeli ve desteklenmeli.
- İSG Yönetim Sisteminin önemi vurgulanmalı ve İSG Yönetim Sistemi gerekliliklerine uyulmalı.
- Üst yönetim, kendi içinden İSG Politikası ve İSG Yönetim Sistemi ile ilgili en az bir kişiyi görevlendirmeli.

İlgili konular, üst yönetim ekibinin yönetim alanında yer almaktadır. Buradan hareketle, üst yönetim yetkililerinin İSG yönetim sisteminde aktif rol alacağını söylemek mümkündür.

3.2.5. Belgelendirilmiş Bilgi

Bölüm 7.5'te yer alan Belgelendirilmiş Bilgi; "Genel", "Bilginin Yaratılması ve Güncellenmesi" ve "Belgelendirilmiş Bilginin Kontrolü" olarak üç alt kategoriye ayrılmıştır. Burada dikkat edilmesi gerek, OHSAS 18001'de yer alan "Dokümanlar ve Raporlar" isminin "Belgelendirilmiş Bilgi" olarak ISO 45001'de değiştirilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, bilginin yazılı doküman haline getirilmesinin ISO için ne kadar önemli olduğu karşımıza çıkmaktadır. Şu unutulmamalıdır ki, akıllı telefon, tablet gibi cihazlarda yer alan işlenmiş bilgiler de belgelendirilmiş bilgi kapsamına girmektedir.

www.gorkemerdogan.com

4. SONUÇ

ISO 45001'in, diğeri ISO Yönetim Sistemleri ile birlikte kolay entegre edilebilmesi için Annex SL şablonuna dayanılarak hazırlanması, bürokrasiyi azaltması ve OHSAS ile benzer terimlere sahip olması, organizasyonların ISO 45001'e adapte olabilmelerini oldukça kolaylaştıracaktır. OHSAS 18001'e göre daha kapsamlı olan ve organizasyon bağlamı, liderlik gibi yeni terimler içeren ISO 45001, Ekim 2015 tarihi itibari ile komite aşamasını tamamlamış ve taslak haline geçmiştir. Ekim 2016 tarihinde OHSAS 18001'in kaldırılması ve ISO 45001'in, uluslararası İSG Yönetim Sistemi Standartı olarak uygulamaya geçmesi planlanmaktadır. OHSAS 18001 belgesine sahip organizasyonlar, Ekim 2016'ya kadar bu belgeyle devam edecek, oldukça rahat olacak olan ISO 45001'e geçiş süreci, izlenecek yol, personel eğitimleri gibi konular için OHSAS belgesini aldıkları kurumun belgelendirme yöneticilerine danışmaları yeterli olacaktır⁶.

⁶ <http://www.bsigroup.com/tr-TR/BS-OHSAS-18001-is-Sagliği-ve-Güvenliği-Yönetimi/ISO-45001/>

www.gorkemerdogan.com

5. KAYNAKÇA

- Bird K., First draft of ISO's occupational health and safety standard now available. Erişim tarihi: 14 Kasım 2015, <http://www.iso.org/iso/news.htm?refid=Ref1874>
- BS OHSAS 18001 moving to ISO 45001. (2014). Occupational health and safety management systems. London: International Register of Certificated Auditors (IRCA), pp.8-10.
- Çakar, İ. (n.d.). *İş Kazaları*. [online] <http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowDoc/WLP+Repository/per/dosyalar/duyurular/iskazalari>
- DNV·GL. (n.d.). *HLS and ISO 45001 Schedule and key changes compared with OHSAS*.
- "Introducing Annex SL Whitepaper", İngiltere: BSI. Erişim tarihi: 14 Kasım 2015, <http://www.bsigroup.com/LocalFiles/nl-nl/iso-9001/BSI-Annex-SL-Whitepaper.pdf>
- ISO 45001 Vs. AS 4801 Vs. OHSAS 18001. (2015). [resim] Erişim tarihi: 14 Kasım 2015, <http://www.cbisco.com.au/iso-45001-vs-as-4801-vs-ohsas-18001/>
- ISO 45001 - Occupational health and safety. Erişim tarihi: 14 Kasım 2015, <http://www.iso.org/iso/iso45001>
- Jones, R. (n.d.). ISO 45001 and the evolution of occupational health and safety management systems. pp.3-4, 6-7
- Kleinová, R. and Szaryszová, P. (2014). The New Health and Safety Standard ISO 45001:2016 and Its Planned Changes. *International Journal of Interdisciplinary in Theory and Practice* (ISSN 2344 - 2409), pp.44, 45.
- Stapleton, F. (n.d.). *Preparation for ISO 45001 OH&S Management Systems*.